14. Sayılar ve Temyizi (20-100/21-22...99/100-1000)

Arapçada sayılar "adet" olarak, sayılan şeyler ise "madud" olarak anılır. Arapçada sayılar ve kullanıldıkları isimler belli kurallara göre gelirler. Örneğin "1 öğrenci" demekle, "11 öğrenci" "21 öğrenci" demek birbirinden farklıdır. Sayıları kolayca öğrenebilmek için şu dört grupta inceleyeceğiz:

1- Müfred sayılar (1-10 arası olan sayılar)

2- Mürekkeb sayılar (11-19 arası olan sayılar)

3- Ukud sayılar (10'un katları olan sayılar)

4- Matuf sayılar (20'den sonra gelen ara sayılar)

14.1. Müfred Sayılar

1'den itibaren 10'a kadar olan sayılar, -burada 10 dâhildir- tek başına bir kelime oldukları için müfred sayılar ismini alırlar. Müfred sayıların irabı şu şekildedir: "İki" sayısı müsenna bir isim gibi irab edilir. Diğerleri ise müfred bir isim gibi irab edilir. Sonları cümledeki yerine göre değişir.

Şimdi sayıları teker teker görelim:

1 ve 2 sayısında önce madud sonra adet gelir. Adet, madudun sıfatı olur. İsimlerin müfredleri "bir tane" olduklarını, müsennaları da "iki tane" olduklarını gösterdiği için 1 ve 2 sayısı kullanılmasa da olur. Sadece anlamı kuvvetlendirmek için gelirler. Buna göre وَاحِدٌ bir demektir. Müennes olarak وَاحِدَةٌ şeklinde söyleriz. إِثْنَانِ İki demektir. Müennes olarak إِثْنَتَانِ şeklinde söyleriz.

Müfred sayılara ait kaideleri şöylece maddeleyebiliriz:

1- Müfred sayıların irabı şu şekildedir: "İki" sayısı müsenna bir isim gibi irab edilir. Diğerleri ise müfred bir isim gibi irab edilir. Sonları cümledeki yerine göre değişir.

2- 1 ve 2 sayısında önce madud, sonra adet gelir. Adet, madudun sıfatı olur.

3- İsimlerin müfredleri "bir tane" olduklarını, müsennaları da "iki tane" olduklarını gösterdiği için "bir" ve "iki" sayısı kullanılmasa da olur. Sadece anlamı kuvvetlendirmek için gelirler.

4- وَاحِدٌ kelimesinin müennesi إِثْنَانِ ; وَاحِدَةٌ kelimesinin müennesi de إِثْنَتَانِ şeklindedir.

Şimdi 3 ve 10 arası sayıların özelliklerini öğrenelim:

3 ve 10 arası sayılarda şu kaideler geçerlidir:

1- Önce adet, sonra madud gelir.

2- Adet, madudun cinsiyet bakımından zıddı olur.

3- Madud "cemi ve cer" durumunda gelir.

4- Adet ile madud izafet oluştururlar.

14.2. Mürekkeb Sayılar

Mürekkep sayılar, 11'den itibaren 19'un sonuna kadar olan sayılardır. Mürekkep sayılara ait kuralları şöylece maddeleyebiliriz:

1- Bu sayılarda önce birler basamağı, sonra onlar basamağı gelir.

2- "On iki" nin "ikisi" hariç, diğer sayılar fetha üzere mebnidirler. Yani cümledeki yerlerine göre sonları hiç değişmez. Sadece "on iki" sayısının birler basamağı olan "iki" sayısı, müsenna bir isim gibi irab edilir.

3- Bu sayıların madudları, müfred-mensub ve nekre olarak gelir.

4- 11 ve 12 sayıları hariç, mürekkep sayıların birler basamağı madudun cinsiyet bakımından zıddı; 10 sayısı ise madudun cinsiyet bakımından aynısı olur. 11 ve 12'nin her iki basamağı da madud ile aynı cinsten gelir.

14.3. Ukud Sayılar

Ukud sayılar, 10 sayısının katları olan sayılardır. Bu sayılar için geçerli olan kaideleri şöylece maddelememiz mümkündür:

1- 3-9 arası sayıların sonuna "vav" ve fethalı nun (ونَ) getirilerek ukud sayılar yapılır.

2- Cemi müzekker salim kalıbında geldikleri için ref durumunda "vav", nasb ve cer durumunda "ye" alırlar.

3- Müzekker ve müennes isimler için aynı sayı kullanılır.

4- Ukud sayıların madudları, 11-20 arası sayılar gibi, müfred-mensub ve nekre olarak gelir.

14.4. Ma'tuf Sayılar

Birler basamağı, onlar basamağına "vav" atıf harfi ile bağlanarak yapıldıkları için 20'den sonraki ara sayılara matuf sayılar denir. Matuf sayıların irabı da şu şekildedir: Birler basamağı müfred sayıların irabını ve kurallarını; onlar basamağı da ukud sayıların irabını ve kurallarını taşır. Madudları ise müfred-mensub ve nekre gelir. Bu kural 11'den 99'un sonuna kadar geçerlidir.

100 ve katları için ise şu kuralları sayabiliriz:

1- Yüzün katlarını ifade ederken yüz sayısı, 3-10 arası müzekker sayılarla izafet oluşturur. Yüz sayısı katlarıyla izafet oluşturduğu gibi madudlarıyla da izafet oluşturur.

2- Madudu, müfred-mecrur olarak gelir.

3- Müzekker ve müennes isimler için aynı sayı kullanılır.

1000 ve katları için şu kurallar geçerlidir:

1- 1000 ve katları, hem madudlarıyla hem de katlarıyla izafet oluştururlar.

2- Müzekker ve müennes isimler için aynı rakamlar kullanılır.

Şu kurala da dikkat edelim: Yüzden sonraki sayıların hepsi en büyük basamaktan en küçük basamağa doğru okunur. En sona kalan sayının kuralına göre de madud şekillenir.